

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu
dot. projektu WND-POWR.02.10.00-00-7007/17
„Efektywne wspomaganie to wyższa jakość edukacji”
Konkurs POWR.02.10.00-IP.02-00-007/17

Scenariusz szkolenia nr 3

Opracowanie:
dr Sławomir Śliwa

Tematy zajęć:

Kształtowanie umiejętności pracy zespołowej u uczniów na I i II etapie edukacyjnym.

Kształtowanie postawy kreatywności u uczniów na I i II etapie edukacyjnym

Cel ogólny:

Przygotowanie do procesowego wspomagania szkół w obszarach związanych z kształceniem kompetencji kluczowych uczniów

Cele szczegółowe:

Uczestnik szkolenia:

- wyjaśnia znaczenie pracy zespołowej w wymiarze jednostkowym i społecznym oraz określa standardy uczenia się we współpracy dzieci na I etapie edukacyjnym;
- wskazuje czynniki wpływające na kształtowanie gotowości i umiejętności pracy zespołowej, w tym bariery rozwoju tej postawy u uczniów w wieku wczesnoszkolnym;
- wskazuje przykładowe strategie, metody i techniki kształtowania gotowości i umiejętności pracy zespołowej u uczniów adekwatne do możliwości dziecka i jego potrzeb rozwojowych;
- wspiera uczniów we wdrażaniu zasad organizacji pracy zespołowej w szkole na I etapie edukacyjnym;
- stosuje metody i techniki służące pracy zespołowej nauczycieli;
- identyfikuje potrzeby szkoły i nauczycieli w zakresie kształtowania gotowości i umiejętności pracy zespołowej dzieci w wieku wczesnoszkolnym;
- wykorzystuje wiedzę na temat kształtowania gotowości i umiejętności pracy zespołowej uczniów w procesie wspomagania szkół;
- wyjaśnia znaczenie postawy kreatywnej w kontekście potrzeb rozwojowych dziecka na I etapie edukacyjnym;
- charakteryzuje czynniki wpływające na kształtowanie kreatywności, w tym bariery rozwoju tej postawy, u uczniów w wieku wczesnoszkolnym;

- wskazuje strategie, metody i techniki stymulowania kreatywności u dziecka w wieku wczesnoszkolnym;
- stosuje metody i techniki stymulowania kreatywności u nauczycieli;
- identyfikuje potrzeby szkoły i nauczycieli w zakresie kształtowania postawy kreatywności u dzieci w wieku wczesnoszkolnym;
- wykorzystuje wiedzę na temat kształtowania kreatywności uczniów w procesie wspomagania szkół;
- wyjaśnia znaczenie pracy zespołowej w wymiarze jednostkowym i społecznym oraz określa standardy uczenia się we współpracy dzieci na II etapie edukacyjnym;
- wskazuje czynniki wpływające na kształtowanie gotowości i umiejętności pracy zespołowej, w tym bariery rozwoju tej postawy u uczniów na II etapie edukacyjnym;
- wskazuje strategie, metody oraz techniki kształtowania gotowości i umiejętności pracy zespołowej adekwatne do możliwości dziecka w środkowym wieku szkolnym i we wczesnej fazie dorastania oraz jego potrzeb rozwojowych;
- wspiera uczniów we wdrażaniu zasad organizacji pracy zespołowej w szkole na II etapie edukacyjnym;
- stosuje metody i techniki służące pracy zespołowej nauczycieli;
- identyfikuje potrzeby szkoły i nauczycieli w zakresie kształtowania gotowości i umiejętności pracy zespołowej dzieci na II etapie edukacyjnym;
- wykorzystuje wiedzę na temat kształtowania gotowości i umiejętności pracy zespołowej uczniów w procesie wspomagania szkół;
- wyjaśnia znaczenie postawy kreatywnej w kontekście potrzeb rozwojowych ucznia na II etapie edukacyjnym;
- charakteryzuje czynniki wpływające na kształtowanie kreatywności, w tym bariery rozwoju tej postawy, u uczniów w średnim wieku szkolnym;
- wskazuje strategie, metody oraz techniki stymulowania kreatywności u uczniów na II etapie edukacyjnym;
- stosuje metody i techniki stymulowania kreatywności nauczycieli;

- identyfikuje potrzeby szkoły i nauczycieli w zakresie kształtowania postawy kreatywności u dzieci w średnim wieku szkolnym oraz nastolatków;
- wykorzystuje wiedzę na temat kształtowania kreatywności uczniów w procesie wspomagania szkół.

Szczegółowe treści szkolenia:

- Praca zespołowa w kontekście rozwoju uczniów na I i II etapie edukacyjnym.
- Czynniki wpływające na kształtowanie gotowości i umiejętności pracy zespołowej uczniów na I i II etapie edukacyjnym (m.in. potrzeby rozwojowe dziecka, rola środowiska szkolnego i domowego, rola nauczyciela, rola nauczyciela-wychowawcy i nauczycieli przedmiotów).
- Bariery pracy zespołowej ze szczególnym uwzględnieniem:
 - procesów rozwojowych uczniów na I etapie edukacyjnym (potrzeba bezpieczeństwa w nowej sytuacji, potrzeba uznania, relacje z uczestnikami);
 - specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów;
 - kultury mentalnej i organizacyjnej danej szkoły.
- Bariery pracy zespołowej ze szczególnym uwzględnieniem:
 - procesów rozwojowych uczniów na II etapie edukacyjnym (średni wiek szkolny – potrzeba przynależności do grupy, aprobata społeczna, kult idoli; wczesna faza dorastania – potrzeba przywództwa w grupie, manifestowanie obojętności względem celów i zasad pracy zespołowej, przynależność do grup, subkultur);
 - specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów;
 - kultury mentalnej i organizacyjnej danej szkoły.
- Strategie, metody i techniki stosowane na zajęciach, np.
 - strategie: nauczanie zintegrowane, ocenianie kształtujące/wspierające, uczenie we współpracy;
 - metody i techniki: praca w parach, zadania w małych grupach, miniprojekty edukacyjne; gry i zabawy edukacyjne, lekcje w terenie, techniki komunikacyjne, problemowe nauczanie.

- Strategie, metody i techniki rozwijania umiejętności pracy zespołowej uczniów na II etapie edukacyjnym:
 - strategie: ocenianie kształtujące, twórcze nauczanie;
 - metody i techniki: metoda projektu, wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych, *flexi-schooling*, odwrócona lekcja, plan daltoński, tutoring rówieśniczy, metoda badań zespołowych; technika strukturalna.
- Rozwijanie pracy zespołowej nauczycieli różnych przedmiotów:
 - metody: metoda projektu, tutoring i mentoring, koszyk zadań (podział pracy między członkami zespołu); praca zespołów zadaniowych, praca zespołów samokształceniowych; dyskusje w małych grupach (*World Café*, *open space*), *action learning*, trening kreatywności dla nauczycieli, udział w sieciach wsparcia oraz grupach superwizyjnych.
 - rola komunikacji wychowawców i nauczycieli różnych przedmiotów.
- Korzyści dla ucznia płynące z umiejętności i gotowości do pracy zespołowej na I i II etapie kształcenia, m.in.:
 - budowanie poczucia własnej wartości oraz zaspokojenie potrzeby przynależności do grupy;
 - rozwijanie umiejętności komunikacyjnych (w tym przyjmowanie i wydawanie opinii, rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia oraz doskonalenie samokontroli);
 - nauka współdziałania; nauka przestrzegania norm społecznych; rozwinięcie zdolności rozumienia potrzeb i oczekiwań innych osób; wzajemne inspirowanie się do działania, podejmowanie decyzji;
 - rozwój własnych zasobów dzięki wsparciu rówieśników;
 - radzenie sobie z trudnościami dzięki wspólnemu ich rozwiązywaniu;
 - efekt synergii w działaniach nauczycieli; budowanie wsparcia społecznego oraz skuteczniejsze rozwiązywanie bieżących problemów szkoły.
- Przykłady zastosowania wiedzy na temat pracy zespołowej uczniów w procesie diagnozy i planowania pracy szkoły w obszarach związanych z rozwojem kompetencji kluczowych uczniów – metody i techniki diagnozy pracy szkoły.

- Definicje kreatywności – poznawcze i osobowościowe wyznaczniki kreatywności u ucznia w wieku wczesnoszkolnym.
- Czynniki wpływające na kształtowanie kreatywności u dzieci w wieku wczesnoszkolnym (m.in. programy uwzględniające indywidualne potrzeby uczniów, metody i formy pracy na lekcji, rola podręczników i środków dydaktycznych stosowanych przez nauczyciela, sposoby monitorowania postępów uczniów).
- Bariery kreatywności i sposoby ich redukowania ze szczególnym uwzględnieniem:
 - procesów rozwojowych uczniów na I etapie edukacyjnym (potrzeba bezpieczeństwa w nowej sytuacji, potrzeba uznania, relacje z uczestnikami);
 - specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów;
 - kultury mentalnej i organizacyjnej danej szkoły.
- Strategie i metody pracy rozwijania kreatywności u uczniów na I etapie edukacyjnym, np.
 - wykorzystanie teorii wielorakich inteligencji;
 - tworzenie sytuacji problemowych, stawianie w nich ucznia i motywowanie go do podejmowania prób ich rozwiązania;
 - organizowanie uczenia się przez działanie, dociekanie, eksperymentowanie i twórcze działania;
 - tworzenie warunków do eksploracji otoczenia;
 - wykorzystywanie zainteresowań ucznia i jego możliwości rozwojowych;
 - stwarzanie sytuacji społecznego uczenia się;
 - łączenie edukacji polonistycznej, matematycznej, przyrodniczej, społecznej i artystycznej.
- Definicje kreatywności – poznawcze i osobowościowe wyznaczniki kreatywności u ucznia na I i II etapie edukacyjnym.
- Czynniki wpływające na kształtowanie kreatywności u dzieci na II etapie edukacyjnym (m.in. programy uwzględniające indywidualne potrzeby uczniów, metody i formy pracy na lekcji, rola podręczników i środków dydaktycznych stosowanych przez nauczyciela, sposoby monitorowania postępów uczniów, klimat szkoły i klasy sprzyjający twórczym

działaniom, wykorzystanie nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania/uczenia się).

- Bariery kreatywności i sposoby ich redukowania ze szczególnym uwzględnieniem:
 - procesów rozwojowych uczniów na II etapie edukacyjnym (np. w średnim wieku szkolnym – potrzeba przynależności do grupy, aprobata społeczna, kult idoli; w późniejszym okresie – potrzeba przynależności do wybranych grup lub subkultur, potrzeba przywództwa, manifestowanie obojętności wobec nowych wyzwań);
 - specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów;
 - kultury mentalnej i organizacyjnej danej szkoły.
- Strategie, metody i techniki rozwijania postawy kreatywnej u uczniów na II etapie edukacyjnym, np.
 - strategie: ocenianie kształtujące, kształcenie wyprzedzające, nauczanie przez rozwiązywanie problemów, nauczanie przez eksperymentowanie, edukacja ku kreatywności Elissa Torrance’a (20 zasad rozwijania kreatywności wśród uczniów);
 - metody i techniki: metoda projektu, debaty i dyskusje, metody ekspresji i impresji (film, zdjęcie, reportaż), metody graficznego zapisu, wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych, eksperymenty i doświadczenia, TriBond (myślenie asocjacyjne, wskazywanie czwartego słowa, które wyraźnie kojarzy się z trzema pozostałymi), analogie (poszukiwanie podobieństw między pojęciami, zjawiskami, przedmiotami, osobami), transformacje (przekształcanie znanych myśli, powiedzeń, tworzenie akronimów, nowych definicji), myślenie pytajne (tworzenie jak największej liczby pytań do podanych odpowiedzi).
- Codzienny trening twórczości – kształtowanie kreatywności w ramach realizacji podstawy programowej: przegląd przykładowych rozwiązań dotyczących poszczególnych przedmiotów (np. stacje badawcze, zadania wielopoziomowe i metoda kruszenia w matematyce lub przyrodzie; akronimy historyczne; transformacje tytułów i fabuł literackich na lekcjach języka polskiego); ćwiczenie zdolności autoprezentacji i improwizacji; zasada poszukiwania odpowiedzi; kastomizacja zastosowań.

- Metody i techniki rozwijania postawy kreatywnej wśród wychowawców i nauczycieli przedmiotów: wykorzystywanie synektyki, kreatywnego pisania bądź rysowania, zasad dyskusji piramidowych; wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych, TriBond, łańcuchy skojarzeń, dziennik zdziwień, transformacje słów, sentencji.
- Praktyczne korzyści dla ucznia wynikające z kształtowania postawy kreatywnej w kontekście podejmowania decyzji dotyczących dalszej ścieżki edukacyjnej i zawodowej:
 - usprawnienie procesów poznawczych (dzięki stymulowaniu myślenia skojarzeniowego i tworzeniu nowych synaps);
 - ułatwienie procesu uczenia się nowych treści dzięki rozwijaniu metapoznania (asocjacje);
 - kształtowanie pozytywnego stosunku do szkoły;
 - rozwinięcie poczucia sprawczości („jestem w stanie to zrobić”) oraz otwartości na wyzwania i zdolności radzenia sobie z nimi;
 - tworzenie kapitału społecznego (obywateli otwartych na nowości i akceptujących zmiany).
- Jak przekonać do rozwijania kreatywności?
- Przykłady zastosowania wiedzy na temat kreatywności uczniów w procesie wspomagania szkoły w obszarach związanych z rozwojem kompetencji kluczowych uczniów – metody diagnozy pracy szkoły.

Metody pracy:

Metody podające: wykład konwersatoryjny, prezentacja.

Metody warsztatowe: analiza dokumentów, dyskusja, quiz, piramida priorytetów, burza mózgów 635, burza mózgów. stacje zadaniowe, dyskusja, metoda 5Q,, analiza dokumentów, JIGSAW, mapa

mentalna, *design thinking*, kula śnieżna, analiza SWOT, analiza SOFT, tworzenie profilu szkoły, metody uczenia się we współpracy: praca w parach, grupy eksperckie, mapa myśli, zespół rozwiązujący problem, zadania w grupach (różne warianty: prezentacje, grupy wsparcia) analiza przypadku, dyskusja, burza mózgów, metaplan, analogie twórcze, metoda kruszenia, strategie myślenia twórczego, transformacje (znanych myśli, frazeologizmów, słów, pojęć), skale obserwacyjne.

Pomoce dydaktyczne:

Flipchart, markery, projektor, komputer, karty pracy, karteczki, długopisy, arkusze diagnostyczne

Tok metodyczny:

LP.	Zadania	Metody realizacji	Środki dydaktyczne	Formy pracy	Uwagi	Czas
1.	Powitanie	—	—	—	—	10 min
2.	Praca zespołowa w kontekście rozwoju uczniów na I i II etapie edukacyjnym	Wykład konwersatoryjny	Prezentacja	Zbiorowa	—	60 min
3.	Praca zespołowa – czynniki wpływające na gotowość i umiejętność pracy zespołowej	Burza mózgów, dyskusja, wykład konwersatoryjny	Prezentacja, flipcharty, markery	Zbiorowa, grupowa	—	120 min
4.	Bariery pracy zespołowej	Dyskusja, sytuacja problemowa, metaplan	—	Zbiorowa, grupowa, jednostkowa	—	120 min
5.	Strategie, metody i	Wykład	—	Zbiorowa	—	60

	techniki stosowane w pracy zespołowej	konwersatoryjny				min
6.	Praca zespołowa a rozwój ucznia	Wykład konwersatoryjny	—	Zbiorowa	—	60 min
7.	Praca zespołowa a rozwój nauczyciela	Wykład konwersatoryjny	—	Zbiorowa	—	60 min
8.	Metody i techniki diagnozy pracy szkoły	Dyskusja, analiza dokumentów, analiza SWOT, analiza SOFT	—	Zbiorowa, grupowa	—	120 min
9.	Definicje kreatywności, teorie dotyczące kreatywności	Wykład konwersatoryjny	—	Zbiorowa	—	60 min
10.	Kreatywność – bariery oraz czynniki wpływające na kształtowanie kreatywności, Uczeń kreatywny w szkole	mapa mentalna, analiza przypadku, kapelusze de Bono, dyskusja	—	Zbiorowa, grupowa	—	90 min
11.	Strategie i metody pracy rozwijania kreatywności u uczniów, korzyści dla uczniów wynikające z kształtowania postawy kreatywnej	Analiza dokumentów, Wykład konwersatoryjny	—	Zbiorowa	—	60 min
12.	Kreatywność	<i>design thinking,</i>		Zbiorowa,	—	180

	nauczyciela w codziennej pracy			grupowa, indywidualna		min
13.	Trening twórczości – założenia i etapy	Wykład konwersatoryjny	prezentacja	Zbiorowa, grupowa, indywidualna	—	100 min
14.	Trening twórczości – przebieg i sposoby wykorzystania w szkole	Analiza dokumentów, ćwiczenia	Karty pracy, materiały edukacyjne	Zbiorowa, grupowa, indywidualna	—	490 min
15.	Podsumowanie	—	—	—	—	20 min

Przebieg szkolenia:

1. Na początku prowadzący wita uczestników i przedstawia im cele zajęć.
2. Praca zespołowa w kontekście rozwoju uczniów na I i II etapie edukacyjnym. Prowadzący w formie wykładu konwersatoryjnego przedstawia uczestnikom jak w kontekście rozwojowym praca zespołowa wpływa na aktywizację uczniów. Nawiązując do różnych teorii naukowych przedstawia dodatnie strony pracy w grupie, w szczególności związane z rozwijaniem kreatywności.
3. Praca zespołowa – czynniki wpływające na gotowość i umiejętność pracy zespołowej. Prowadzący razem z uczestnikami dyskutuje o czynnikach tkwiących w środowisku szkolnym, domowym oraz rówieśniczym, które mogą wpływać na gotowość i umiejętność

- pracy zespołowej. Następnie przedstawia jak można w tych środowiskach wspomagać kompetencje pracy zespołowej.
4. Bariery pracy zespołowej. Prowadzący rozmawia z uczestnikami o barierach jakie mogą wystąpić w szkole podczas pracy zespołowej, w szczególności u dzieci na I etapie edukacyjnym. Następnie dzieli uczestników na mniejsze grupy i każda z nich ma przygotować metaplan dotyczący barier pracy zespołowej w szkole.
 5. Strategie, metody i techniki stosowane w pracy zespołowej. Praca zespołowa a rozwój ucznia. Prowadzący omawia strategie - ocenianie kształtujące oraz twórcze nauczanie, a także metody i techniki: praca w parach, zadania w małych grupach, miniprojekty edukacyjne; gry i zabawy edukacyjne, lekcje w terenie, techniki komunikacyjne, problemowe nauczanie, metoda projektu, wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych, *flexi-schooling*, odwrócona lekcja, plan daltoński, tutoring rówieśniczy, metoda badań zespołowych; technika strukturalna, kodowanie w grupach.
 6. Praca zespołowa a rozwój ucznia. W dalszej części wykładu prowadzący przedstawia w jaki sposób przekonać nauczycieli do stosowania w swojej pracy metod związanych z pracą zespołową. W szczególności skupia się na potrzebach ucznia-dziecka takich jak: poczucia własnej wartości, przynależności do grupy, a także rozwijaniu kompetencji psychospołecznych m.in. komunikacyjnych, rozwiązywania problemów, współdziałania, radzenia sobie z trudnościami, czy też rozwiązywania problemów.
 7. Praca zespołowa a rozwój nauczyciela. Następnie prowadzący omawia w jaki sposób, wykorzystując różne metody nauczania oraz samokształcenia można rozwijać swoją kompetencje. W szczególności omawia metody takie jak: metoda projektu, tutoring i mentoring, koszyk zadań (podział pracy między członkami zespołu); praca zespołów zadaniowych, praca zespołów samokształceniowych; dyskusje w małych grupach (*World Café*, *open space*), *action learning*, blended learning, trening kreatywności dla nauczycieli, udział w sieciach wsparcia oraz grupach superwizyjnych.
 8. Metody i techniki diagnozy pracy szkoły. Uczestnicy przygotowują metodą SWOT analizę mocnych i słabych stron szkoły związanych z wykorzystaniem pracy zespołowej w pracy

- nauczyciela. Następnie uczestnicy przygotowują analizę SOFT dotyczącą problemów związanych z wykorzystaniem metody pracy zespołowej podczas nauczania.
9. Definicje kreatywności, teorie dotyczące kreatywności. Prowadzący przedstawia niektóre definicje kreatywności (Richards, M. Stein, M. Mead, K. Szmidt, E. Nęcka). Omawia również systemowe koncepcje twórczości: koncepcja Kozielskiego, Sternberga i Lubarta, Simontona, Csikszentmihalyi.
 10. Kreatywność – bariery oraz czynniki wpływające na kształtowanie kreatywności, Uczeń kreatywny w szkole. Uczestnicy podzieleni na mniejsze grupy tworzą mapę mentalną związaną z wyobrażeniem o uczniu twórczym, kreatywnym w szkole. Następnie analizują przypadek zachowania i funkcjonowania ucznia kreatywnego w szkole. Później podzieleni na zespoły analizują bariery wprowadzania kreatywności w szkole – metoda kapeluszy de Bono.
 11. Strategie i metody pracy rozwijania kreatywności u uczniów, korzyści dla uczniów wynikające z kształtowania postawy kreatywnej. Na początku prowadzący omawia arkusz diagnostyczny Inteligencji wielorakich wg H. Gardnera, a następnie razem z uczestnikami dokonuje autodiagnozy. Po omówieniu wyników przedstawia w jaki sposób można rozwijać kreatywność uczniów.
 12. Kreatywność nauczyciela w codziennej pracy. W tej części szkolenia uczestnicy sami tworzą pomoce dydaktyczne dla uczniów dla różnych etapów edukacyjnych (I i II) w podziale na małe grupy. Tworzą m.in. bingo, piramidę edukacyjną, krzyżówkę.
 13. Trening twórczości – założenia i etapy. Prowadzący omawia jakie są założenia treningu twórczości oraz etapy (rozgrzewka twórcza, ćwiczenia myślenia pytającego, ćwiczenia myślenia kombinacyjnego, ćwiczenia myślenia transformacyjnego, metody twórczego rozwiązywania problemu.).
 14. Trening twórczości – przebieg i sposoby wykorzystania w szkole. Prowadzący szkolenie wprowadza uczestników w trening twórczości. Po kolei omawia i przeprowadza kolejne etapy treningu twórczości wg K. Szmida. Po każdym etapie uczestnicy podzieleni na małe grupy opracowują w jaki sposób można wykorzystać trening twórczości wspomagając prace nauczycieli i uczniów.

1. Rozgrzewka – przeprowadzenie ćwiczeń m.in. *Co by było, gdyby...?*, *Imiona w tytułach*, *Inne znaczenia skrótów*, *Pięć pytań*. 2. Ćwiczenia myślenia pytającego: *Dwadzieścia pytań*, *Opowiadanie z kubka*, *Opowiadanie z użyciem kostek „story cubes”*, *Instrukcja*. 3. Ćwiczenia myślenia transformacyjnego: *Piękna piłka nożna*, *Nowy produkt*, *Wieża*. 4. Ćwiczenia twórczego rozwiązywania problemów: *Burza mózgów dotycząca spóźnień uczniów s szkole*, *Burza mózgów 635Jak zachęcać*, *Sieć poszukiwań*, *Stereotypy*.
15. Podsumowanie.

Literatura:

Boorstin D.J., *Twórcy. Geniusze wyobraźni w dziejach świata*, Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa 2002.

Brzezińska A., *Nauczyciel jako organizator społecznego środowiska uczenia się*, [w:] Filipiak E., *Rozwijanie zdolności uczenia się*, Wydawnictwo Uniwersytetu im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2008.

Centrum Doradztwa Zawodowego dla młodzieży, *Scenariusze zajęć dla młodzieży szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych*, Poznań 2013 [online, dostęp dn. 26.09.2016].

Chybicka A., *Psychologia twórczości grupowej. Jak moderować zespoły twórcze i zadaniowe*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2006.

Czaja-Chudyba I., *Jak rozwijać zdolności dziecka?*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2009.

Czaja-Chudyba I., *Odkrywanie zdolności dziecka*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2005.

De Bono E., *Naucz swoje dziecko myśleć*, Wydawnictwo PRIMA, Warszawa 1994.

De Bono E., *Sześć kapeluszy, czyli sześć sposobów myślenia*, Wydawnictwo MEDIUM, Warszawa 1996.

Dołęga-Herzog H., Rosalska M., *Wykorzystanie metod kreatywnych w przygotowaniu uczniów do wyboru zawodu. Propozycje rozwiązań metodycznych*, Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, Warszawa 2014 [online, dostęp dn. 11.10.2016].

Dyrda B. (red.), *Rozwijanie twórczości i inteligencji emocjonalnej dzieci i młodzieży: poradnik dla wychowawców i nauczycieli*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2004.

Fundacja Inicjatyw Oświatowych, *Z małej szkoły w wielki świat* [online, dostęp dn. 14.06.2016].

Gardner H., *Niepospolite umysły*, Wydawnictwo CiS, Wydawnictwo W.A.B., Warszawa 1998.

Gmitrowicz D., Jędrzejczak J. (red.), *Od kreatywności do innowacyjności. Pakiet Edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu*, cz. 7, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2014 [online, dostęp dn. 19.06.16].

- Hernik K., Malinowska K., *Jak skutecznie współpracować i komunikować się z rodzicami i społecznością lokalną*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2015 [online, dostęp dn. 19.06.16].
- Knopik T., *Czas wolny... od nudy. Zrównoważony rozwój uczniów zdolnych w ramach zajęć pozalekcyjnych*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2014 [online, dostęp dn. 19.06.16].
- Kozłowski W., *Twórcze dziecko w szkole – możliwości rozwoju*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2004.
- Kowalik-Olubińska M., *Interakcje społeczne jako kontekst rozwoju poznawczego dziecka* [w:] B. Grzeszkiewicz (red.), *Dziecko w kontekstach edukacyjnych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2010.
- Małyńska A., *Nauczyciel – uczeń. W poszukiwaniu kreatywności w szkole*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Centrum Badań Społecznych, Olsztyn 2010
- Nęcka E., *Proces twórczy i jego ograniczenia*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 1995.
- Nęcka E., *Psychologia twórczości*, GWP, Gdańsk 2005.
- Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, *Kreatywność nauczyciela – inspiracją rozwoju pasji i talentu uczniów*, Gdańsk 2012 [online, dostęp dn. 19.06.2016].
- Ludwikowska A. (red.), *Projekty edukacyjne – praca z pojęciami kluczowymi*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015 [online, dostęp dn. 18.06.2016].
- Mikina A., Zajac B., *Metoda projektów nie tylko w gimnazjum. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów gimnazjum*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2012 [online, dostęp dn. 18.06.2016].
- Ministerstwo Edukacji Narodowej, *Szkoła współpracy* [online, dostęp dn. 14.06.2016].
- Okońska-Walkowicz A., Plebańska M., Szaleniec H., *O kompetencjach kluczowych, e-learningu i metodzie projektów*, WSiP, Warszawa 2009 [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z 2017 r. poz. 703).
- Smółka P., *Kompetencje społeczne. Metody pomiaru i doskonalenia umiejętności interpersonalnych*, Oficyna Wolters Kluwer Polska, Kraków, 2016.
- Sterna D., *Uczę (się) w szkole*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2014.
- Szmidt K.J., *Pedagogika twórczości*, GWP, Gdańsk 2007.

Szmidt K.J., *Sesje twórczej pomysłowości*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2016.

Szmidt K.J., *Trening kreatywności*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2013.

Wiatrak E., *Pozwólmy dzieciom uczyć się*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2013 [online, dostęp dn. 19.06.16].

Polskie Stowarzyszenie Kreatywności [online, dostęp dn. 19.06.2016].

Popek S. (red.), *Aktywność twórcza dzieci i młodzieży*, WSiP, Warszawa 1988.

ANEKS

Metaplan

1. Jak jest?

2. Jak powinno być?

3. Dlaczego jest tak, a nie inaczej?

4. Wnioski i rozwiązania

TEST: Wielorakie inteligencje wg Howarda Gardnera

Nr	Zdania podlegające ocenie	Punkty od 1 do 5
1.	Posiadam uzdolnienia manualne	
2.	Posiadam dobre wyczucie kierunku	
3.	Posiadam naturalną umiejętność rozwiązywania sporów między przyjaciółmi	
4.	Łatwo zapamiętuję słowa piosenek	
5.	Potrafię wyjaśnić innym w prosty sposób trudne zagadnienia	
6.	Robię wszystko krok po kroku	
7.	Dobrze znam samego siebie i rozumiem, dlaczego postępuję tak a nie inaczej	
8.	Lubię ćwiczenia grupowe i spotkania towarzyskie	
9.	Dobrze się uczę słuchając wykładów i wywodów innych ludzi	
10.	Słuchając muzyki doznaję zmian nastroju	
11.	Lubię krzyżówki, łamigłówki i problemy logiczne	
12.	Tablice, zestawienia i pomoce wizualne odrywają dla mnie ważną rolę podczas uczenia się	
13.	Jestem wrażliwy na nastroje i uczucia otaczających mnie ludzi	
14.	Najlepiej uczę się, kiedy muszę się wziąć w garść i zrobić coś samemu	
15.	Zanim zechcę się czegoś nauczyć muszę zobaczyć, jaką będę miał z tego korzyść	
16.	Podczas nauki i rozmyślań lubię spokój i samotność	
17.	Potrafię usłyszeć poszczególne instrumenty w złożonych utworach muzycznych	
18.	Łatwo przychodzi mi wywoływanie w wyobraźni zapamiętanych i wymyślonych obrazów	
19.	Posiadam bogaty język i potrafię się nim posługiwać	
20.	Lubię robić notatki	
21.	Posiadam dobre poczucie równowagi i lubię ruch fizyczny	
22.	Potrafię dostrzegać strukturę przedmiotów i związki między różnymi rzeczami	
23.	Potrafię pracować w zespole i korzystać z cudzych doświadczeń	
24.	Jestem dobrym obserwatorem i często zauważam rzeczy uchodzące uwadze innych	
25.	Często bywam niespokojny	
26.	Lubię pracować lub uczyć się niezależnie od innych	
27.	Lubię wymyślać proste melodie	
28.	Potrafię radzić sobie z liczbami i problemami matematycznymi	

Klucz

Punkty w zdaniach:	Razem	Typ inteligencji
59..... 19..... 20.....	Lingwistyczna
61122..... 28	Matematyczno-logiczna
2121824	Wizualno-przestrzenna
4101727	Muzyczna
3..... 81323	Interpersonalna
7151626	Intrapersonalna
1142125	Kinestetyczna

Analiza SWOT

Mocne strony

Słabe strony

Szanse

Zagrożenia

Analiza SOFT

Opis stanu aktualnego w ocenie pozytywnej

Opis stanu aktualnego w ocenie negatywnej

Co powinno ulec zmianie?

Metoda kapeluszy de Bono

Kapelusz biały – obiektywne, logiczne, analityczne i chłodne myślenie, koncertowanie się na faktach i liczbach. Pokazujemy jak jest, nie odnosząc się do ocen i interpretacji. Warto tę perspektywę omówić na początku ponieważ umożliwia upewnienie się, czy wszyscy uczestnicy mają podobne informacje na omawiany temat.

Kapelusz czerwony – to emocje, intuicja, osobiste nastawienia i irracjonalne aspekty tematu. Pozwala określić nadzieje i obawy. Jest to bardzo subiektywna perspektywa.

Czarny kapelusz – umożliwia identyfikację słabych stron, zagrożeń, ryzyka. Jest to szukanie „dziury w całym”.

Żółty kapelusz – pokazuje zyski, noszą go niepoprawni optymiści. Koncentrujemy się tu na zyskach i korzyściach.

Zielony kapelusz – to twórczość i przełamywanie schematów. Pracuje na zasadzie burzy mózgów – proponuje pomysły i rozwiązania bez wstępnej oceny i założeń. Zakłada nieszablonowe podejście do tematu.

Niebieski kapelusz – bezstronny i obiektywny. Należy do osoby lub grupy moderującej dyskusję. Obserwuje przebieg dyskusji, analizuje proces z metapoziomu. Organizuje strukturę rozmowy, proponuje nowe wątki, zadaje pytania, zachęca do wypowiedzi, łagodzi ewentualne spory, jest stróżem dyscypliny (także tej związanej z czasem).

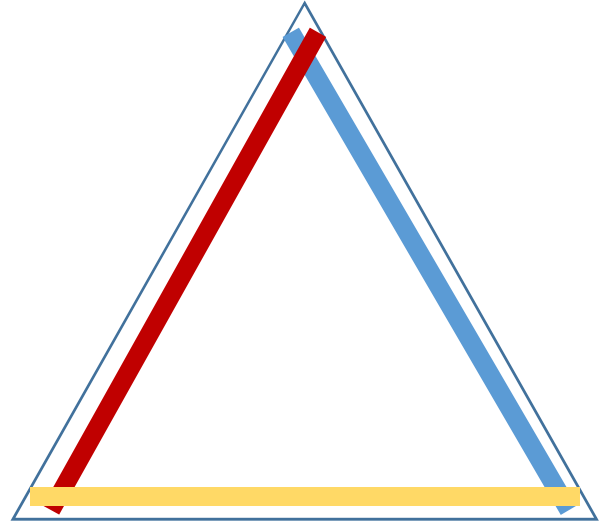
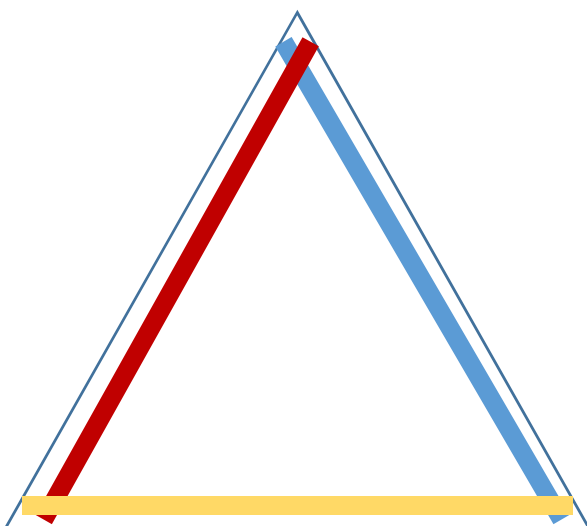
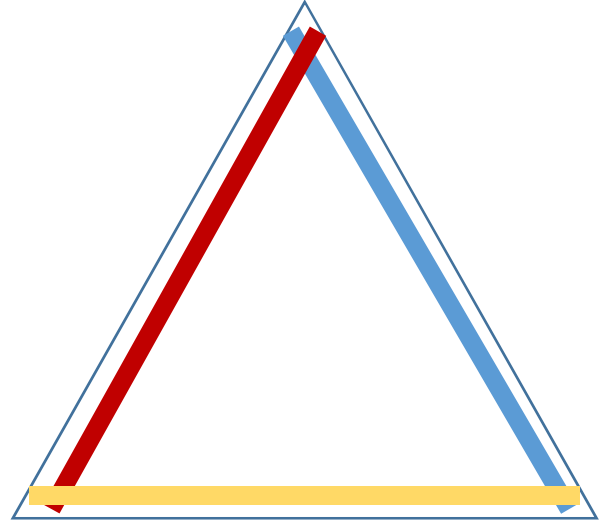
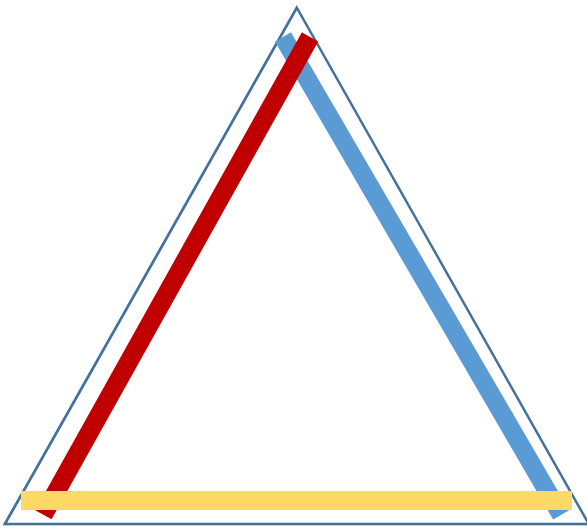

Bingo

Piramida edukacyjna

Problem: Jak zachęcać dzieci do aktywnego uczestnictwa na lekcjach?		
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

